Tečaj XX. **NOVICE** List 28.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 9. julija 1862.

Odpisi c. kr. krajnske deželne vlade tukajšni kmetijski družbi.

Bravcom „Novic“ je znano, da se je kmetijska družba v svojem poslednjem zboru o marsikakih, gospodarstvo zadevajočih zadevah obrnila na slavno c. kr. deželno vlado. Kaj je na te prošnje blagovolila odgovoriti, naznanjamo sedaj, ker je dobro, da se sploh zvé.

O zadevah, rubljenja premikljivih rečí.

Na prošnjo kmetijske družbe, naj bi gosposke pri sodniškem in političnem rubljenju premikljivih rečí se vsigdar zvesto in natanko po tem ravnale, kar §. 296 občnih državljanskih postav in §. 340 kazenskega reda ukazuje, je c. k. vlada odgovorila, da je sebi podložne c. kr. kantonske gosposke opomnila, naj pri političnih davkovskih eksekucijah zvesto ravnajo po dotični postavi, — zastran sodniških eksekucij pa je prošnjo kmetijske družbe c. kr. viši sodníi izročila, naj ona tudi to veleva sodnijskim gosposkam.

Da bi se duplikati davkovskih in zemljišnoodveznih bukvic brez štempeljna (koleka) ljudem dajali.

Vodstvo c. kr. deželne davkovske direkcije je poslalo vsem podložnim c. k. davkovskim gosposkam poduk, da pri duplikatih bukvic cesarskih davkov ali gruntnega odškodovanja se le takrat štempelj ali kolek z 72 krajc. odrajtuje, če kdo želí, da se v tacih bukvicah plačilo že poprej odrajtanega davka potrdi ali če se sploh želí, da se potrdi, da je davek ali plačilo dosihmal odrajtano. Sicer pa se morajo duplikati takih bukvic samo za povračilo bukvarskih stroškov dati brez štempeljna.

Zavolj odrajtovanja davkov pri c. k. davkarijah.

Na prošnjo kmetijske družbe, naj bi c. kr. davkovske gosposke vsaki dan razun nedelj in praznikov prejemale davke, je c. k. davkovska vradnija v Ljubljani odgovorila, da vsaki dan se prejemajo davkovske plačila, le prve tri dni vsakega mesca in pa ob nedeljah in praznikih ne, ker tiste prve tri dni vsakega mesca potrebuje davkovska gosposka za-se, da more od vsakega mesca svoje rajtenge sklepati in je pri tem delu nobeden ne moti. Čeravno je ustanovljeno, da po neki vrsti od sosesk prejemajo c. kr. davkarije plačila, se more vendar tudi čez to vrsto odrajtati vsaki dan, le gori omenjene prve tri dni mesca ne.

Razjasnilo cesarske postave zastran rekrutiranja.

Ker se §. 21 v stavkih 18. in 19. različno zdaj tako zdaj drugač razlaga, je c. kr. državno ministerstvo z razpisom od 5. februarja sledeče pojasnjenje dalo:

V 18. odstavku imenovana lastnost, da zemljiščno (gruntno) posestvo mora podédovano (poerbano) biti, se nanaša samo le na poslednjega posestnika, ki prosi vojaščine oprosten biti. Postava tedaj ne tirja, da bi gruntno posestvo moglo že od nekdaj od sina po očetu podedovano (erbano) biti. Nasproti pa je v prigodkih k odstavku 19. za oprostenje sina ali vnuka treba, da je posestnik (posestnica) gospodarstvo podedoval; zakaj ta odstavek z besedami „ena v tem §. imenovanih kmetij“ terja vse v odstavku 18. zahtevane lastnosti gospodarstva tudi za primerljeje v odstavku 19. omenjene. Tedaj oprostenje po odstavku 19. ni dopuščeno, ako posestnik ali posestnica, kteri zahteva oprostenje sina ali vnuka, gospodarstva ni podedoval in ga je morda še le kupil iz namena, da bi tako oprostenje dosegel.

Trgovina in národna šola.

(Konec.)

Mnogo je ljudí, ki so važnost trgovine spoznali, in jo od vseh straní opazovali, o nji tudi mnogo premišljevali in bukve pisali. Pa tukaj ni mesto, da se to pretresa. S temi želimo le dokazati, da se pri nas more bolj na trgovino gledati, in je ne le v realnih in kupčijskih solah v duhu sedanjega časa pospeševati, temuč tudi na to paziti, da se na glavnih slovenskih šolah v ti reči primerni poduk delí, ker predobro vemo, da vsi trgovci prave kupčijske šole obiskovati ne morejo. Pa žalibog! da imamo dandanašnji takih trgovcov, ki morda še slovenski ne, toliko manj pa pravilno nemški pisati ne znajo. Kako hočejo taki uspešno trgovati ter s svetom barantati?! — Kako bodo oni trgovske knjige vodili, račune pisali itd., ker niso v nobeni stvari temeljito podučeni! Res je, da nekteri se ponašajo z nemškim govorom in pisavo, al trebuh hoče počiti, uho oglušiti in z zobmi bi se mogel v ustnice ugrizniti, da smeha ne spustiš, ako jih slišiš izobražen govoriti ali če njihno pisavo bereš!

Glavno vodilo pri trgovini je pa jezik, in to najprvi domači, kjer tržujemo, in pa njemu sorodni slovenski; al tudi nemški, laški, francozki itd. tù sèm spadajo. Kjer živimo, tisti jezik moramo pred vsem znati, in ob njegovi roki potujoči k naučenju ptujega jezika postopati, naj si bo kojigod. Doma bomo najbolje opravili po domače, in le z unanjim pokažimo ljubezen in izobraženost z željo in miseljo, da bodo tudi oni nas ljubili in k izobraževanju našega jezika pripomogli.

Slovenci! ljubi sobratje! Znano je vam, da naš jezik ima zdaj to pravico povsod kakor vsak drug; njegovo popolno znanje je toraj tudi nam izobraženim potrebno in predpisano; mi ga toraj moramo viditi v glavnih naših šolah v prvi vrsti, njega, ki nas v ožjem in daljnem zmislu živí in odreja in nam pot drugam odpira. Bodite na svoj jezik ne le samo za to ponosni, ker ga naš pravični cesar sam priznava po vseh uredih; ljubite ga tudi zato, ker je Vam od Boga podeljen, ter ne zametujte božjih daril enaki prevzetnim angeljem; z eno besedo: ne demoralizirajte svoje národnosti, ako hočete biti srečni in spoštovani. Saj znamo, da Slovani sploh so in bodo zvesto vili vence nad glavo našega cesarja; za njega damo in smo dali kri in blago; tega blagega značaja Slovana pa nismo iz ptujstva dobili, vsisali smo ga z materinskim našim mlekom! — Dajmo pa tudi drugim njihno poštenje in bratovsko ljubezen, bodi si Oger, Lah ali Nemec itd.

Tedaj naj bodo v glavnih šolah na pravem mestu vrata odprte tudi nemškemu in laškemu jeziku, in to po potrebi kraja.

Naš jezik naj pa klije v domačii krepko; vediti moramo, kdor zná čisto in dobro slovenski jezik, ne bo prodan ne na Hrvaškem, ne na Srbskem, ne na Slovaškem, ne na Českem, ne na Poljskem, ne na Ruskem; največi del sveta je našemu jeziku odprtega; samo to Vam moramo povedati, da s „kranjsko špraho“ zares ne moremo daleč, in da le čisti slovenski jezik je brat drugih slovanskih narečij, kterim solnce nikoli za božjo milost ne ide.

Ako nekterim lenim in neumnim čisti jezik slovenski ni ljub, zato jezik nikakor svoje veljave ne zgubí, kakor je tudi pri Nemcih čisti nemški jezik zato ne zgubí, če ga ravno vsak butec ne zná.

Ako se pa jezik nemški v glavnih naših šolah učí, naj se postopa po dobrih pedagogičnih vodilih. Zeló natlačen se nam vidi dosedanji nauk, in treba je zares dvojezičnim glavnim šolam pripravljavne šole, v kteri bi se otroci v domačem jeziku že lahko pisati, brati, malo računati in moliti naučili, in še le potem v 1. razred stopili, kjer bi se po previdnih sekiricah jezika roka v roko učila, in to tako deleč, da se zná učenec po dokončanem 4. razredu v prosto pisanih spisih tudi nemški dobro izraziti, in tù naj bi se posebno gledalo bolje na pravopis kakor na umetne izraze, ki prav za prav v te šole še ne spadajo. V ti šoli bi učenec zadosti nauka dobil, se v prihodnji nedeljski šoli še bolje izobraziti. Naj vam ne bo žal za krajcarje, ki jih bote morda za to plačali, plačilo bo tudi Vam v svoj čas sledilo; terjajte, da se Vam nedeljske Vaše šole tako uredijo, kakor je že visoko ministerstvo zapovedalo, kar je pa v Vašo škodo le na papirju ostalo, — in tudi trgovina — izobraženost Vaša — bo lepo cvetela! — Od gospodov učenikov pa pričakujemo, da bodo dozdanje rane naših šol celili in enkrat previdili, da s tem ni nič pridobljeno, ako samo na to bijejo, da bi se otroci le nemščino lomiti učili, svoj jezik le za smehljivo parado malo brali, in nazadnje pa za življenje nič ne znali! — Mislimo, da bodo pošteni nameri vlade, ktera pa ravno blagostan svojih udanikov želi in potrebuje, zadostili ter dokazali svetu miroljubnost, izobraževanje, zvestobo in napredovanje slovensko! Rodoljub.

Sviloreja.

Kako se povsod poprijemajo sviloreje (židoreje), nam kaže dopis dunajske kmetijske družbe, ktera naznanuje, da v doljni Avstrii se je v sledečih krajih od zdravih črvičev pridelalo kokonov toliko:

V mestu „Grossenzersdorf im Marchfelde“ pri več gospodarjih okoli 5—6 centov kokonov,

v „Sachsengangu“ pri Grossenzersdorf-u pri baronu Thavonat-u 30 centov,

v Brucku na L. pri več gospodarjih okoli 40 centov,

v „Atzgersdorf-u“ pri g. Primavesi 40 lotov semena,

v „Felixdorfu“ pri učitelju gosp. Ferd. Wank-u.

Kdor želí odtod semena, se lahko tjè obrne.

Naši sovražniki.

Dobrovoljno premišljevanje za gospoda in kmeta.

M. — Ako bi po napisu teh vrstic utegnil kdo soditi, da bom zabavljal ali z draženjem sovraštvo med narodi obujal, ga prosim koj v začetku, naj obrne nenavajene očí od teh vrstic, v kterih hoče človek mirne krvi z mirno besedo samo to razložiti, da mi Slovenci nimamo pravih sovražnikov, in da tisti, ki se kot taki vedejo, so nam le močno koristni prijatli, ki zaslužijo posebno zahvalo.

Da se pa ne ravnam po šegi mnogovrstnih dopisovavcov, ki o naših zadevah čudovite svoje misli razodevajo v ptujih časnikih, temelja dokazov in resnice jim pa podstavljati zabijo, naj se napotim na trnjevo stezo resnice, ktera me prvič pelje v zgodovino. V tej se pa nečem deleč podati, ne celó v tisto staro dôbo, ktere plesnjivi pergamenti po besedah nekega levičnika v državnem zboru nimajo nobene veljave več; ampak komaj petdeset let nazaj, v kterih se po načrtu neke nove zgodovine krajnske vojvodine vedno spoznava upljiv prerodivne nemške omike.

Komaj petdeset let je od tega, kar se je govorilo in pisarilo, da na naši zemlji slovenski zraven Nemcov, Lahov, Novogrkov, Ilirov, Japodov in Bulgarov prebiva neki narod, kterega jezik je izvrstno ruskemu podoben. Nihče tedaj ni dvomil, da je ta narod slovanskega debla. Akoravno se pa Slovani teh pokrajin že od nekdaj, in ne samo v dôbi „noviški“ imenujejo Slovenci, so jim vendar ti ptuji preiskovavci dajali razne imena in jih ločili v mnoge plemena: Vinde, Vende, Krajnce, Dolence, Gorence in Notrajnce, bele in suhe Krajnce, Čiče in Krašovce, Ipavce in Posavce, Rezjane in Ziljane, Gorjance in Poljance; zraven so pa rekli, da ti rodovi mirno med seboj živijo, da so priljudni in bistroumni, trdni delavci, pokorni državljani in prav hrabri vojaki.

Ko so ti preiskovavci v imenovanih rodovih zapazili nekaj dobrega, toda zakopanega dušnega kapitala, so ga jeli oživljati s tisto omiko, s ktero so sami bili dojeni, od ktere izveličavne močí so prepričani bili. Kar so menili, da je edino samo dobro, so jeli tudi nam ponujati, toda takrat še ne s tolikim hrupom in tako — skrbjo. V hipu so se šole ponemčile, slovenski jezik, kot sirov in neomikaven, je bil iz njih izpoden, slovensko govorjenje v šoli celó kaznovano, in skoraj misliti se je moralo, da je tudi sam Bog slovenski pozabil, ker učenci so smeli samo iz nemških bukvic moliti! Da je pa „znanstvo moč“, se je pokazalo tudi pri nas. Kinčali so se sinovi naše domovine s slavo učenosti; mnogi sicer so nehvaležni od matere pobegnili v ptuje tabore; tisti pa, ki so hotli ostati domovini hvaležni, so stopili med narod, in ga budili iz tisučletnega spanja. Predramil, zavedel se je narod in spoznal, da mu bliši nova zarja po tužni noči. Med tem, ko je narod v sebi občutil moč dušnega življenja in misliti jel, da ima od večne resnice postavljeno pravico kot narod živeti, se je mladina v šolah, velikih in malih, nasitovala nemške kulture. Složno, složno se je nemškovalo po vseh naših pokrajinah s pripomočkom, ki je hotel za nas, kot neomikance, posebno primeren biti. Palica, o ti palica leskova, kako globoko si segala v življenje naše mladeži! V vsaki učilnici odkazovala se je nad glavo učiteljevo gladka pošast, bolj debela kakor šiba, tanja pa kakor palica. Njeno ime, ktero moramo zavoljo kulturhistorične vednosti vzeti v književni jezik, je „štaberl.“ Prvi ga je poljubil, drugi na njem klečal, tretji ga je čutil na raztegnjeni dlani. Pri seji zlo potrebni del trupla, na kterega se palica zavoljo njegovega večega obsega posebno „prileže“, je bil pa najbolj pripraven spoznan za vcepanje ali vtepanje nemške slovnice. Vsak oddelek slovnice se je s palico dal v zvezo pripraviti, pa tudi spomin na nauk, kterega je palica pritrdila, se je teže izbrisal iz pameti. Palica je bila vidna moč, ki je v učilnici obdrževala red in mir, ki je obujevala pazljivost in marnost. S strahom se je takrat tudi v šoli vladalo. Neutrudena ubijavka strahú je marsikterega dečka že prvi dan uka ostrašila; pa trudil in trudil se je revček, misleč: „terret štaberl, aspice praemium.“ Ko je pa čez nekaj trudapolnih let v domačo Arkadijo priromal, kaj je bilo premium? Andrejček je znal slovenski govoriti, toda ne pisati, nemški je znal pisati, pa ne govoriti. Andrejčkov oče je pa klel in se za ušesi praskal, da je fantič toliko potratil, da je šolo na kol obesel, in zdaj ni ne za delavca ne za gospoda. (Dal. prih.)

Imena slovenskih krajev.

(Konec).

„Hinah = Hine = vas v gnah ali hnah (faltendorf.) Zavolj važnosti imen, ki so iz ravno tistih korenin speljane, — kakor hna namest gna (falte) — — se mi dozdeva, da so naši Slovenci v dvojnih velikih selitvah na Kranjsko prišli, in sicer prvi z lepoglasnejim slovilom (mundart) gna, golt, ki so lepši kraje posedli od juga ali jutra; drugi s Čehom enakim slovilom = h namest g, poznejši morebiti od severja, ki so ostale slabši kraje napolnili itd.“

Nečem se pogrezati v prazno preiskovanje, kako, kdaj in od kod so prišli naši dedje v to deželo, ker se je zaradi tega že zadosti olja pomazalo po steni, in ker sem do céla preverjen, da imamo Slovenci dan denes mnogo druzih, važnejših del, če se kdaj mislimo iz blata izkopati. Vse to v nemar pustivši hočem zopet kreniti na jezikoslovno pot in povedati gosp. pisatelju, da slovanski jezik nima korenike „gn“, ampak samo „gъb“; da je torej vse njegovo preiskovanje — tudi modro svetovani „faltendorf“ — podobno mehurjem po vodi; povedati moram dalje, da tudi njegova korenika „pog“ — biegen je mehur, ker jezik ne vé za njo, in da glagoli II. vrste: „genoti, ognoti se, pripognoti“, stojé namestu: „gъbnѫti, ogъbnѫti, pripogъbnѫti“, kakor „ogrenoti“ namestu „ogrebnoti“ itd. Naj še pridenem, da iz tacih okršenih korenik ne smemo nikoli delati samostalnikov ali prilogov; da so torej naši pisatelji napek zvarili besede: „ginljiv, zaton, pogin, natis, vrnitev“ itd. Namestu „ginljiv“ ima jezik „vgibčen“, toda v drugačnem pomenu, namestu „pogin“ prav govorimo „poguba“ (iz debla gъib), namestu „natis“ bi se boljše reklo samo „tisk“, namestu „zaton“ bi morali reči „zatop“, namestu „vrnitev“ bi morda bolje bilo „vrnotje“, kakor „trenutje“ (neorganska oblika namestu „trenotje“), primeri staroslovenske glagolščeke: gonьznѫtije, kosnѫtije, tъknѫtije, Mikl. vergl. formenlehre 135. Samo dve taki neorganski obliki sti meni med narodom znani: „kanec“ — tropfen, in iz tega „cinek“ — fettauge auf der suppe; weisser augenstaar, iz „kap“. Korenika „gn, hn“, ktere naš jezik tedaj nima, gospodu pisatelju nikakor ne more iz misli; ni utrpel, da je porodil iz nje še ta-le imena: „Begne“ namestu „Vegne, v gne“; „Bohinj“ namestu „Vohinj, v hinj“; „Mekine“ namestu „med hine“!! Drugo deblo, ki mu je všéč, pa je „golt, holt“ (strsl. glъtъ). Iz tega je naredil: „Hoče“ to je, „holtče“; „Goče“, to je „goltče“; „Hotederšič“, to je holt in držati; kjer se namreč več goltov skupaj drži.“ Ime „Loka“ izpeljava iz: li-ti — giessen, da-si je v starem bilo „lѫka“. V Istri blizu Trsta je vas, kteri Lahi še zdaj pravijo Lonche, Slovenci pa Loka; tù zopet vidimo stari nosnik.

Pogledimo še kaj tacega:

„„Mengiš“ verlivo memo goš (dickicht), ker se je memo goš hodilo; „Kokra“ iz „krk“ (vrat); Michelstetten = „Velesovo“; vas v lesu.“ Kako pa da so Nemci pri tem imenu svojega Miheljna notri pripravili, ni lahko zapopasti. Kovor: iz: k (zu) in vor (vreti = einfliessen), tedaj zufluss, ker namreč Bistrica tukaj k Savi vrè.“

Ne iščemo, da bi pri tej besedi bila gosp. pisatelju prišla na misel korenika „kvr“, ampak le prosimo ga, naj nam pové iz stare slovenščine ali iz kterega koli živega narečja samo eno tako besedo, ktera je zložena z razmernikom k, pa so mu odpuščene vse njegove jezikoslovne pregrehe. — Časi so prešli, ko so se jezikoslovci kaj moški držali, ker so bili tako učeni, da so znali izpeljavati „semenj“ — markt (strsl. sъnьmъ) iz glagola „ménjati“, ker se blago menjava; besedo „trg“ — markt iz glagola „trgati“, ker se platno trga ali porje. Kdor se loti jezikoslovstva, vsaj že zboga same radovednosti bi v roko vzel Miklošiča, čigar bistroumnosti se po pravici čudi vsa učena Evropa, in videl bi v knjigi: „vergleichende lautlehre„ 235, da besedi „Kokra, Mekine“ sti nekdaj morali biti „Kѫkra, Mѫkine“, kar Miklošič bistro sodi iz nemških oblik: „Kanker, Minkendorf“; v staroslovenskem letošnjem slovarji na 72. strani bi pa našel: „volosъ, velesъ — skotij bogъ“, to je živinski bog. Zakaj in kako so Nemci pripravili svojega Miheljna v Velesovo, tega tudi jaz ne vem; ali dobro se opominjam, da je že Metelko izpeljaval Velesovo od boga Velesa.

V vsem dozdanjem preiskavanji smo zalezli samo to dobro misel, da se vaška imena od rodovitnega drevja po pameti ne dadé izpeljavati; da je torej beseda „Višnja gora“ napek ponemčena; kaže, da tudi morda ni čisto prazno, kar piše o „Postojni“: vse drugo pa ne veljá, in treba se nam je zdelo to očitno povedati. Kdor hoče znati, mora se učiti! —

Popravki. V zadnjem listu naj se v tem sostavku v prvi polovici na 221. strani od zgorej v 17. vrsti bere: „bister um“, namestu „bister bister um“; od zdolej v 18. vrsti beri: „Beseda Ambrus kaže, kakor bi imela itd.“, namestu „Beseda Ambrus kaže, kakor bi imela ta beseda itd.;

od zdolej v 15. vrsti beri: „brъsnѫti“ namestu „brъsniti“;

od zdolej v 2. vrsti beri: „namestu“ pa ne „namestic“; beri: „vъdolь, vѫdolь“, pa ne: vъdolъ, vѫdolъ“, in povsod naj se bere: „ѫdolь“ namestu „ѫdolъ“.

Na drugi polovici te strani od zgorej v 28. vrsti beri: „dvudьnevije“ namestu „dvudъnevije“;

v 33. vrsti od zgorej beri: „Blogovica“ namesti „Blegovica.“

V Trstu 4. julija 1862. Levstik.

Jugoslovensko slovstvo.

Razpis družbinih daril za leto 1863 od družbe sv. Mohora.

V povzdigo domače literature in v podporo slovenskih pisateljev je sklenil 26. junija odbor družbe sv. Mohorja, da se ima vprihodnje vsako leto razpisati troje daril (eno po 100 gold. — dve po 30 gold.) za najboljše slovstvene izdelke. Za leto 1863 se s tim razpisuje:

1) darilo po 100 gold. za najboljšo izvirno pripovedko v obsegu treh — štirih tiskanih pôl v oblici „Slov. Večernic“ in če dobre, natisa vredne povesti ne pride, 50 gold. za najboljo prestavo;

2) darilo po 30 gold. za najboljšo zgodovinsko črtico (na pr. iz turških ali francozkih vojsk, iz življenja kakega slovečega domačina, popisovanje kake božje poti itd.) v obsegu ene tiskane pôle, in

3) darilo po 30 gold. za najboljši natoroznanski spisek (na pr. popisovanje božjih čudežev v natori, razlaganje naravskih prikazin, kak gospodarsk poduk itd.) v obsegu ene tiskane pôle.

Pripovedka kakor tudi zgodovinska in natoroznanska črtica naj bodo pisane prav po domače in zanimivo, da utegnejo odraščeni mladini in kmetu v poduk ali požlahnovanje služiti, kakor zahteva to namen družbe sv. Mohora. Pripovedki in zgodovinski črtici, ki je vzela predmet iz domačega življenja, dala se bo prednost. Vsi spisi brez podpisanega pisateljevega imena naj se pošljejo pod nadpisom „družbi sv. Mohora“ plačila prosti vsaj do 1. nov. t. l. v Celovec, imena pisateljev naj se pa priložijo v zapečatenih lističih. Darila za najboljše spise se bodo izplačevale na Vodnikov dan, to je, 2. februarja 1863; ostale natisa vredne spise bo pa skusila družba po ustanovljeni

ceni za družbine knjige nakupiti. Naj dojde do ustanovljenega obroka prav obilno dobrih spisov!

V Celjovcu 26. junija 1862. Družbeni odbor.

* Gosp. Gr. Krek je ravno dokončal 2. zvezek svojih poezij, ki bo razun nekterih liričnih pesem, obsegal večjo epično v treh spevih pod naslovom: „Na sveti večer o polnoči“. Ko bode to tiskano, pa pridejo na vrsto prestave iz poljskega in ruskega, med drugim tudi A. Puškinovi „Cigani“ ko 3. zvezek.

Jugoslavenska glasba.

* „Sestrice“ se imenuje transkripcija na 3 jugoslavenske pesmi, ki jih je v lični obliki za glasovir zložil in presvitli gospej Sidonii Rubido žlahni Zagorski posvečil g. Slavoljub Ložičar. — Tudi mi živo priporočamo to krasno delo vsem prijatlom domače glasbe in posebno našim gospém in gospodičnam, s kterim zamorejo ne le pokazati svetu tri lepe naše pesmi, temuč ž njimi tudi umetnost svojo na glasoviru (klaviru). Ker za klavir nimamo preobilo takih del, bi utegnile „Sestrice“ posebno za „besede“ naše mične stvarice biti. „Sestrice“ obsegajo transkripcijo na pesem: „Popuhnul je tihi vetar“, — „Prosto zrakom ptica leti“ in pa „Pridi Gorenec“. — Dobivajo se pri vseh založnikih muzikalstva, v Ljubljani pri gosp. Giontini-tu — po 1 gold. nov. dn.

* „Glasi slovenski“ za čveterospev, samospev in glasovir; posvetil slavnemu gospodu dr. Lovro Toman-u, ljubljencu slovenskega naroda, skladavec Fr. Gerbic. — Krepki, mični in izvirni glasi donijo iz teh pesem, ki so prelepe cvetlice našega domačega muzikalnega slovstva in bodo še marsikakošno „besedo“ v naših čitavnicah in tudi druge veselice Slovanom ozaljšale; med vsemi pa je, saj po naših mislih, kraljica vseh „Slovenskim dekletom“ (kor). Ako bomo tako dalje postopali, kakor smo začeli, kmali bodo tudi drugi Slovani cvetlice iz slovenskega vrta presajali v svoje loge in pri svojih veselicah jih še veliko več peli, kakor se že tù in tam godi. Nismo prezrli, kar smo unidan v českih „Narodnih listih“ o veliki besedi v Plznu brali, da je med vsem severo- in jugoslavenskimi pesmami najbolj dopadla slovenska pesem „Naprej“ našega izvrstnega skladatelja Davorina Jenko-ta. Svesti smo, da razun drugih bo tudi ravno omenjena „Slov. dekletom“ kmali romala po svetu. Zato ponavljamo sopet pri Gerbcovih pesmih, ki je tudi v muzični tehniki popolnoma izurjen, kar smo že večkrat rekli: podpirajmo kar moremo naše domače skladatelja, ki se lepo trudijo iz naše muzike mrzlo ptujščino in druge napake trebiti; razširjajmo njih pesmi in čistimo s tem okus našega priprostega slovenskega naroda, in kmali bomo veselje doživeli, da bodo tiste neslane in nesramne viže, tisti po ptujem duhu posneti napevi, ktere Nemec sam zaničljivo imenuje „lerchenfelder gassenhauer“, poginili. Slovensko ljudstvo se takih „gassenhauerjev“, ker se mu boljega ponudilo ni, večidel od popotnih potepúhov v krčmah naučí, pa tudi jih posnema od nekterih tacih „volkssänger-jev“, ki posebno v novejšem času svojo kosmato kramo, ktero že morebiti po svetu spečati ne morejo in ktera je že Nemcom samim preveč debela, Slovencom po vsi sili vriniti hočejo. — Ker že od „volkssängerjev“ govorimo, naj povemo pri tej priliki nekaj, kar se je zgodilo te dni v neki tukajšnji gostivnici, kjer se večidel tako imenovani nemški „liberalci“ zberajo. Bila sta on in ona; med drugimi sta poslušavce tudi z „govori“ radovala. Govoril je on nemški, ona pa, se vé da, nalašč slabo, češki. Ko je bil govor končan, se obrne on do poslušavcov in na vse grlo reče, češki govor zasmehovaje: „meine herrn! ist dos a sproch, und mit dieser sproch bill mon de tajtschen schulen verdraengen“. In na to nesramno zabavljico zakričijo nemškutarji tak strašen „Bravo“, da se je krčma tresla. Tako deleč smo pri nas že, da vsak pritepenec, ki po krčmah dnar berači, si upa zasmehovati jezik slovanski! Ko bi naših kdo z nemškimi žargoni kaj takega sirovega počel, kako bi razsajali dopisúni in kako bi vohóni letali sèm ter tjè! — Tudi unanja oblika na Dunaji natisnjenih Gerbcovih je prav lična; cena jim je gledé na bogat obseg (zvezek obsega 3 samospeve in 8 korov) nizka; dobivajo se pri g. Giontin-u v Ljubljani po 1 gld. 30 kr.

Gospodu Š.,
pevcu na grobu Vijanskega.

Rojen pevec si Ti slovenski!
Krpka Te navdaja žila;
Klije v Tebi cvet pismenski.
Slave Vila — bod' Ti mila!

I. Pk.

Dopisi.

V Mariboru 29. junija. Imeli smo v tukajšni čitavnici danes teden 22. t. m. besedo. Lepo število gospodov se je bilo sošlo, akoravno vreme ni bilo ugodno. Kmali po šestih zapojó naši pevci z lepo ubranimi glasi srbsko budnico: „Rado ide Srbin“. Plosk in slava jim je donela v pohvalo. Na to stopi govornik pr. M. na oder. Predmet govoru je bil „Narodni ponos“, in sicer, kaj je narodni ponos, odkod izvira in po kterih sredstvih bi se dal sosebno pri nas Slovencih izbuditi, okrepiti in povišati? Domača zgodovina je gosp. govorniku glavni studenec, iz kterega pravi, na žrtve za dom in svojce pripravljeni narodni ponos izvira. Ta studenec je tedaj treba odmašiti, narod peljati v slavne čase svoje nekdanjosti. Ti slavni časi se morajo narodu pri vsaki priliki v spomin klicati, in taka prilika bi bila na drugo leto tisočletnica vpeljanja kršanstva v naše pokrajine po slovanskih apostolih ss. Cirilu in Metodu. Slovesnost naj bi bila dvojna: cerkvena in slovstvena. O prvi govorniku ne gre beseda, pa je tudi do dobrega prepričan, da se je na dotičnih mestih, kterim gré tukaj zadnja beseda, vse potrebno že sklenilo. O drugi pa tako-le misli: Naj se spiše za narod knjiga, ki bode v lepi lahko umevni besedi zgodovino in delovanje ss. blagovestnikov pripovedovala. Govornik meni, da bi najročnejše bilo to reč v sporazumljenju z gosp. fajmoštrom Bily-om v Brnu, ki za češki narod enako knjigo s slikami spisuje, na dan spraviti. Razun tega naj se pa še postavi znanstveni spomenik resnobnega posebno zgodovinskega gradiva, h kteremu bi vsi sedanji znanejši pisatelji slovenski svoje drobtince pridevali. To so bile tako povrhoma poglavitne misli celega govora. Končema pa še opomni, da mora vsakdo prepričan biti, da je naša reč pravična in da pravična reč s poštenimi sredstvi podpirana nikdar ne propade, tedaj: Ne bojmo se! — Posvetovalo se je potem še o naši prvi obletnici in sklenilo se je to slovesnost obhajati 3. avgusta t. l., o kteri se poseben program in povabilo o svojem času bode razglasilo. Lepi zbor „Oda vinski trti“ je končal lepo veselico.

Iz Celja. ⅄ — Hitim, čeravno že skoraj prepozno *), zadnjo besedo na binkoštni pondeljek v narodni čitavnici naši nekoliko popisati. Zbralo se je bilo zopet mnogo družbenikov raznih stanov obojega spôla, in zabava je bila, akoravno je v sobah taka sparina bila, da ni skoraj bilo moč obstati, tako vesela, da gotovo vsaki, ki se je je udeležil, še danes vesel ovega večera se spominja. Ne bom obširno popisoval, v kakem redu in kako smo „besedo“ imeli, saj je po večem „beseda“ „besedi“ enaka, in čitali smo že večkrat v „Novicah“ od besed iz raznih slovenskih krajev; le kar je posebno važnega in zanimivega bilo, hočem po vrhu omeniti. „Beseda“ se je začela s prijaznim nagovorom našega čitavničnega ravnatelja gosp. dr. Št. Ko-

*) Po zadrških pisateljevih tako zakasnjeno. Pis.

čevarja, ki je tako-le govoril: „Srčno pozdravljam Vas, brate Slovence! ki ste k naši narodni besedi prišli, da bi se prav po domače raveseljevali. Dopustite, da Vam od napredovanja naše čitavnice nekaj na kratko povem. Mislim, da nobena čitavnica se ni tako slovesno začela kot naša, in vsi dobro vemo, da to slovesnost samo našim ljubljanskim bratom zahvaliti imamo. Ljubljanski pevci so nas z lepim svojim petjem razveselili, in naša največa čast je bila nazočnost prvih slovečih Slovencov, ki so tisti dan od daleč k nam prišli. Kadar so ti gospodje se na povratek spravljali, in kadar sem jim srečen pot želel, so meni rekli: „Bog daj, da bode Vaša čitavnica tako napredovala, kot je začela!“ Na to sem odgovoril: „Cesarjeva milost je nam čitavnico dala, in božja pomoč bode nam jo obdržala.“ — Bratje Slovenci! ne sem se prevaril. Naša čitavnica vsaki dan napreduje, zdaj že ima 130 družtvenikov, in za vsakega domoljuba je najradostnije viditi, da so tudi kmetje k nji pristopili. To je učinek narodnega duha, ki je že mnogo Slovencov navzel. Zastopniki poljodelstva — jedro vsakega naroda — so udje našega družtva; to je naše najbolje poroštvo za obstanek čitavnice. Če so kmetje za njo zavzeti, koliko bolj še morajo tržani in mestjani za ono zavzeti biti. Kdo more tedaj misliti, da ne bode čitavnica obstala? Ona bode obstala, če le hočemo! Podpirajmo jo, kolikor moremo; ž njo podpiramo naše slovstvo in izobraženost slovenskega naroda. — Vse na svetu je minljivo, samo dobrota, ktero narodu skažemo, v vednem spominu ostane. Veče dobrote pa mu ne moremo skazati, ko da ga na pot izobraženosti spravimo. Izobraženost je izvor narodnega blagostanja; ona je najlepša dedina, največi dar za naše otroke in vnuke. Že nam je neusmiljena smrt ljubljenega družtvenika vzela, mladega, vrlega, učenega moža. Sreča našega naroda je bila njegova sreča, in vse svoje misli je ravnal za prid Slovencov. Pri zadnji besedi še je tukaj med nami bil, zdaj leží v hladnem grobu. Naj mu bode zemljica lahka! — In nas vseh ura bode enkrat iztekla; tudi nas ne bode več, al čitavnica vendar bode obstala. Ona bo spodbujala k branju slovenskih knjig in časopisov; ona bode slovenski jezik popravljala, izobraženost iz mesta na vasi razpeljavala, in naših vnukov vnuki bodo blagoslovili in praznično ohhajali dan, na kteri se je čitavnica ustvarila in začela.“ — S posebnim veseljem zagledali smo v čitavnici nov, lep, in kakor umni in v takih rečeh skušeni gospodje sodijo, izvrsten glasovir Skuthanovega dela, kterega so članovi čitavnični kupili in kterega je slavno znani g. dr. G. Ipavic nam iz Beča oskrbel. Prišel je tudi nalašč zavolj te besede vsem Slovencom dobro znani skladatelj in umetnik na glasoviru gosp. dr. Benjamin Ipavic iz Gradca, in je s svojim umetnim sviranjem lastne, kakor: „Fantazija o slovanskih pesmih za glasovir“ in druge izvrstne skladbe na njem igraje, celo družbo razveseljeval in očaroval. Srčna hvala ljubeznjivemu gospodu za ves trud, ki ga ima za našo slovensko reč in za iskreno ljubav, s ktero svojo domovino in rojake objema. Prav radostni smo tudi poslušali „Premembe o izvirni stavi za glasovir od Lud. v. Bethoven“, svirane od našega pridnega učitelja g. Tribnika. Četverospevi: „Pod lipo“, besede D. Terstenjakove, napev G. Ipavcov, Riharjev „Žalosten glas zvonov“ in drugi čisto, gladko in izvrstno pevani od vrlih in obče znanih slavnih Šentjurčanov gg. dr. Benjamina in Gustava Ipavica, od vojaškega duhovna čast. gospoda Dragotina in njegovega brata zdravnika gosp. Nik. Rüpšl-a, dopadli so tako, da so morali vse večkrat ponavljati. Da so tudi po končani besedi, pri dobrem vincu ti gospodje s svojimi mičnimi pesmami in zdravicami radostipolno družbo pred vsemi drugimi razveseljevali, ni mi treba praviti. Pridnim pevcom našim zaslužena hvala bilo je občno veselo ploskanje, s kterim so bile vse njih pesmi, zlasti pa „Popotnica srbska“ in „Naprej“ sprejete. Petje, ples, deklamacije „Prepir s klobukom“, „Graničar“ in druge veselice trpele so v srčno razveseljevanje vseh precej čez polnoč. Da bi sopet skoraj mila luna pripeljala tak večer častitim družbenikom ljube čitavnice naše!

Od sv. Bolfenka v Slov. goricah. — Dosti nesreč ste človeška neumost in nemarost krive. Tako se je pri nas nesreča zgodila, vsled ktere bo mlad človek po strašnih mukah brž ko ne svoje življenje končal. Pripetila pa se je tako-le: Ne daleč nad cerkvijo sv. Bolfenka v Višečkem vrhu je edini strugarjev sin, močen in mlad človek, zbolel. Hitro se neke babice zberejo, pripravijo kropa, gasijo v njem žareče kamne in kadijo mladenča s to soparico, pa niso držale že precej slabega bolnika. On se omedlevši zvrne v krop in se strašno opeče; vsak si lahko strašne njegove bolečine misli. Zdaj je že po eni strani vès gnjil, tako da samega smradú z zavezanim nosom ne more nihče pri njem ostati. — Naj se ženske pečajo s tem, kar je ženskega in vsak le s tem, kar je njegovega, in naj pustí druge rečí pri miru!

V Gorici 14. junija. T-i. — (Konec). Kar tukajšne šole tiče, moram odkritosrčno reči, da čeravno smo še daleč od namenjene namere, je vendar prvi korak k boljšemu storjen. Normalne šole so namreč razdeljene v slovenske in laške razrede z maternim učnim jezikom; učijo se fantiči tudi nemškega jezika na edino pametni podlagi maternega jezika. Kar moram v tej napravi naravnost in ojstro grajati, je to, da se učenci v teh šolah učijo le enega in ne tudi drugega deželnega jezika. Sama pametna in koristna osnova normalnih šol biti bi mogla sledeča. Naj ostanejo razredi slovenski in laški; v prvih dveh šolah naj bi se učil le materni jezik; v tretji in četrti šoli naj bo tudi drugi deželni jezik kot zapovedan predmet, tako da Slovenci bi se učili laškega, Lahi pa slovenskega jezika. Nemški jezik v normalnih šolah mora biti čisto izključen. Kako naj bi se na taki podlagi osnovala gimnazija, sem bil naznanil lansko leto v št. 18 „Novic“. Na tej osnovi normalnih šol, bi se imela osnovati naša realka tako, da v spodnji realki bi bili učenci razdeljeni v slovenske in laške razrede z maternim kot učnim jezikom, in drugi deželni jezik, namreč laški za Slovence in slovenski za Lahe, naj bi bil še zapovedan predmet. V tretji šoli spodnje realke naj bi se pa začeli učiti Slovenci in Lahi v posamesnih razredih nemškega jezika in sicer v maternem jeziku. Zgornja realka naj bi ostala združena v enojne razrede, in nekteri predmeti bi se mogli prednašati vsem šolarjem v slovenskem, drugi pa tudi vsem v laškem jeziku; nemškega jezika naj bi se učili v prvem letu še v posamesnih razredih v maternem jeziku, v drugem in tretjem letu pa naj bi se prednašal nemški jezik Slovencom in Lahom združenim v nemškem kot učnem jeziku. Tako bi se vstreglo obema narodoma naše dežele, in po dokončani viši realki bi učenci znali gladko pisati in govoriti oba deželna jezika, pa bi tudi nemško toliko umeli, kolikor bi jim bilo treba, da bi na nemških tehničkih šolah se izurili za koristne inženirje. — Na gimnazii je skoraj še vse po starem; v vseh šolah je še nemški učni jezik, in v deželnih jezikih se ne prednaša noben predmet. Al do sedaj ni moglo drugače biti gledé — na vodstvo in učitelje teh šol. Vodja namreč je Nemec, ki laški jezik le za silo, slovenskega pa celó nič ne ume; kar pa učitelje tiče, sta med njimi le dva Slovenca po rodu in duhu, še dva druga nekaj slovensko umeta, vsi drugi pa čisto nič. Vendar pa se slovenščini pod vodstvom častitljivih učiteljev g. Marušić-a in Šolar-ja jako dobro godí, ki mladino nevtrudljivo navdušujeta k učenju milega maternega jezika in k rodoljubju. Ni čuda tedaj, da je naša nadepolna mladina na gimnazii vsa goreča in nadušena za materni svoj jezik. — Tudi bogoslovci korakajo pod vodstvom našega rodoljuba, slavnega profesorja in jezikoslovca gosp. Kociančić-a krepko na poti narodne zavede in omike; vsaki teden imajo vaje v govorih, in prav zanimivo je poslušati, kako se ti mladi govorniki krepko

obnašajo zdaj v slovenskem zdaj v hrvaškem jeziku. To je veselje! Le naprej po začeti poti, in dobila bo domovina možakov sebi v korist in ponos obilo! — Moram zdaj še o čitavnici besedico črhniti, in to mi je lahko, ako rečem, da v Gorici je še ni. Ne mislite pa, ljubi bravci, da tukajšni Slovenci ne bi poznali potrebe in koristi takega sredstva za razvitek in napredek našega milega jezika; marveč si smo zvesti, da čitavnica je središče in budilo narodne zavede, vede in omike. Al do sedaj so tukajšne okolišine temu početku še silno nemile, in over je veliko od vseh straní. Našim prijatlom v tolažbo naj bode za takrat toliko rečeno, da smo čitavnico resnobno v pretres vzeli in da v kratkem bomo tej živi potrebi tako ali tako zadostili. — Iz vsega tega, kar je bilo tukaj rečeno, ste, ljubi prijatli, vidili in se prepričali, da slovenščina v Gorici ne spi, ampak da se lepo razvija. Čuvajmo tedaj neutrudljivo nad svojo pravico, in ne nehajmo trkati na duri vlade; terjajmo neprenehoma svoje pravice, ki nam gredo po božji in cesarski postavi, in bomo jih tudi dosegli. Le rok ne dajmo križema držati!

V Postojni 26. jun. ♯ Kamor koli se ozreš po naših krajih, polje povsod jako lepo stojí, nadjati se nam je tedaj blagoslova božjega obilo, ako pred žetvijo še ne pride nesreča. Sadja nam ne kaže letos dosti, pa tudi kadar dobro rodí, se ga pri nas ne vidi ravno preveč, ker se kmetovavci sploh nečejo poprijeti sadjoreje, kolikor bi želeti bilo. Marljivi sadjorejci so samo prebivavci nekterih vasí na brdih proti meji istrski. Upati je, da bomo kmali tudi v fari slavinski imeli več lepega sadja, ker je blagi naš domorodec gosp. Ivan Kalister iz velicega svojega premoženja odločil premije za sadjorejce; on je ustanovil tudi premije za dobre živinorejce, ki so se letos ne davno slovesno darovale v svitlih srebrnakih. — Tržanom postojnskim, posebno oštirjem, so jeli pogostoma nositi dnarje, čeravno ne kovane, tuji ljudje iz daljnih krajev, ker jih družba železne ceste vozi sèm ogledovat veličanske naše oboke pod zemljo. Binkoštni pondeljek, ko nam je veselo zavihrala predraga naša zastava prinešena po gospodih pevcih iz Razd., smo vidili mnogo gostov iz Beča, iz Trsta in iz Vidma. Drugo nedeljo je pripeljal dolgi vlak trume pogumnih Ogrov in nekoliko Ogric, ki so enako hrabre koračile v obilnem dežju po cestah in se niso zmenile za močo, ki jim je šla menda do kože. Pozdravljat brate izhodne je prišlo tudi dosti Tržačanov in Rečanov, tedaj se je povsod slišalo navdušeno kričanje „Eljen!“ in „Evviva!“ — očitno pa so Ogri skazali, da ljubijo mir in pametni red, ker nobene zdravice niso saj pri nas hotli dovoliti na protivnike Avstrije na Italijanskem. Postojnska jama je bila veliko čudo vsem, in ker je bilo vreme žalostno zunaj, so bili popotniki toliko bolj veseli znotraj, ter so plesali čardaš in kadrile na vso moč. Upamo, da jim bo jamsko plesišče v prijetnem spominu, kakor se tudi domači jamski godci radi spomnijo obilnih daril, ki so jih dobili, — ako ne v gosli pa v klobuke. Sploh so bili Ogri pri nas radodarni, kakoršni so po navadi tudi drugod. Lep prihodek ima od njih in druzih ljubih gostov dnarnica naše jame, akoravno še le iz druge roke, ker za popotnike, ki prihajajo po posebnih veseličnih vlakih, plačuje vse stroške vodstvo železne ceste. Celó pametno je, da se od tolike množice gostov, ki na enkrat pridejo in vso svečavo v jami sami plačajo, vhodnina nekoliko manja jemlje, in nič se ne more reči čez to, da se že na binkoštni pondeljek od daljnih tujcov ni terjala cela navadna vhodnina (namesto 1 gold. menda samo 50 soldov); ampak le to ne dopada nam, da se je potem plačilo za Ogre še bolj znižalo, in da tudi pozneje se je vodstvu železnice privolilo plačilo še manjše od zadnjega. Krasna postojnska jama, stvar, ki ji ni para na svetu, bi se ne imela tako malo ceniti, da bi se vsakemu odprla za groš. Pomisliti je tudi, da se pri velikih trumah ljudí lahko godí škoda na prelepem kamnu, — kakor se je, žalibog! letos že pripetilo, ker so bile odbite imenitne podobe, in da taki nevarnosti se v okom ne pride z malo vhodnino! Ako je resnica, kar se čuje, da so ukazi zastran zmanjšanja vhodnine došli naravnost od slavnega ministerstva dnarstva iz Beča, moramo vsi deželani iskreno želeti, da bi si slavno ministerstvo reč premislilo in gospodarstvo prepustilo komisii za varstvo jame postavljeni, ali pravo za pravo soseski, pod ktero spada jama. — V postojnskem gojzdu je bilo nedavno storjeno strašno hudodelstvo. Poštenega, pa v svoji službi ojstrega logarja naše soseske je nekdo grozovito ubil. Mrliča so našli z razbito glavo blizo krvave mlake. Trije sumljivi so v ječi: neki star mož, njegov sin in nek drugi kmet. Kaj več od tega bodete slišali, kadar bo obravnava pri krvavi sodbi v Ljubljani.

Iz Postojne 30. jun. Č. — V 25. listu „Novic“ pri popisovanji binkoštne slovesnosti v jami omenuje dopisnik, da ne bi bilo treba oboroženih straž pred jamo in v jami; da bi bilo bolje, ako bi bile straže odganjale sitne berače; in naj bi se za klopi pred jamo in za razširjanje ozkih potov v jami skrbeti moglo. Morebiti gospod dopisnik ne vé, kaj je bilo opravilo teh stražnikov? Hočemo mu jih tedaj povedati. Pred jamo so imeli skrb, da taki ljudje, ki niso imeli vstopnih listov, niso gnječe delali in pota zapirali gostom, in da se niso rinili od desne in leve, kakor je navada, na odprto pot proti vratam. Straže v jami pa so imele čuvati, da ne bi se kaj poškodovalo. Da je v jami še premalo straž bilo, priča to, da je v jami Franc-Jožefa in Elizabete neki gost, ki se med ljudí omikanega stanú šteje, krasni kapnik „Damokletov meč“ razbil! Narava je sto in sto let potrebovala, da je čudni kamen napravila, kterega je omenjeni človek v enem trenutku pokončal. Postavil si je tù spominek, da se bodo vprihodnje obiskovavci jame z nevoljo njegove sirovosti spominjali! Vprašam tedaj, je li so bile straže potrebne ali ne? — Da pa v Postojni druzih stražnikov nimamo kakor žandarjev in vojakov, je vsakemu znano. — Kar berače zadeva, je znano, da njih preganjanje po ulicah ne spada v opravila oskrbništva jamskega. Da se pa tudi za trudne skrbi, kažejo napravljene klopí pred jamo — res da jih ni dosti za silno veliko množico ljudí.

V Št. Vidu nad Ipavo 3. julija. K. — Na velikonočni pondeljek je nekdo seneni ključ h kupu sena pokonci prislonil; pastir za ključ ne vé, zleze na vrh senenega kupa, sena doli nameče in na to se s kupa doli spustí pa se na ključ nasadí, $10^1/_2$ palcov dolg, ki se mu v trebuh zasadí; gospodinja najde pastirja nasajenega; hitro pošlje po zdravnika gosp. Janzekovič-a v Vipavo, ki mu z umetno svojo roko ključ z zakrivljenim zobom iz trebuha vzame in ga v 4 tednih ozdravi. To delo zasluži očitno pohvaljeno biti. — V Ipavi se grojzdje kaj urno debeli, konec mesca velikega travna je ocvetelo, in v kratkem ga bote v Ljubljano dobili na prodaj. D. Hooinbrenkovega vodila, trte in murbe obrezavati, pri nas ne bomo potrdili, zakaj kar je bilo to pomlad tukaj trt po tem vodilu k zemlji pripognjenih, jih je slana posmodila; tudi murbe smo po njegovih bukvicah leta 1859 fig. 1. in 4. ravnali, pa ne vidimo do zdaj nobene koristi. Galeta je bila pri nas po dva gold. funt, semensko cenijo tudi po deset gold. funt; sploh se ta reč letos ni prav ponesla. — 23., 24. in 25. dan p. m. je bila na Ipavskem birma; okoli 1300 je bilo birmanih; milostljivi knez in škof so povsod pred birmo tudi pridigovali; beseda njih je bila čvrsta ter je poslušavcom globoko v srce segla; ljudje jih močno hvalijo.

Iz Košane na Notranjskem 5. julija. R. — Ko sem pretečene dni žužke iskaje po Krasu hodil, sem vidil in se do dobrega prepričal, da je večidel le zanikerna nemarnost ljudí kriva, da je ta kraj še zmirom plešast. Zakaj vidil sem, kjer je pridna roka kako lipico, topolj, češnjo, oreh ali kako drugo drevesce, če tudi v sredi golega Krasa zasadila, da to drevje prav čvrsto raste in stojí viharju in

zimi v bran. To zadostno pričuje, da bi se sivi Kras pogojzditi dal, ako bi ljudje le količkanj hotli in za to vneti bili. Naj bi se torej te goličave po dotičnih srenjah med posamezne posestnike s to pogojo razdelile, da jih mora sleherni vsako leto s toliko in toliko drevesci nasaditi; kdor pa ne bi hotel, naj bi se mu odmerjeni kos odvzel ter drugemu delavnemu podelil. Po nižinah naj bi sadili murbe, ktere v tem za svilorejo čez vse pripravnem kraju prav lepo rastejo. V vsaki soseski, zlasti kjer so ljudske šole, naj bi odločili in ogradili kak prostor, na kterem bi gojili mlade drevesca, učitelji pa posebno pridno podučevali mladino o sadjoreji in reji svilopreji. Okrajni predstojniki naj bi nikomur ne dovolili ženitve in duhovni gospodje naj bi nikogar ne poročali, kdor ne bi popred dokazal, da je v svojem življenju toliko in toliko drevesc že zasadil. Nevednemu in zanikernemu ljudstvu se mora včasih tudi posiliti dobrota. In tako bi se ta puščava sčasoma spremenila v prijeten kraj ter revnemu ljudstvu mnogo in obilno dobička donašala.

Iz Košane. *(Moja izbica.)* Nima kmali kdo na svetu tacega stanovanja kot jaz. Moja izbica je v prvem nadstropju proti južni strani. Dolga je poltretji seženj, toliko tudi široka, poldrugi pa visoka; tedaj skoraj kubusu podobna. Ima samo eno, 32 palcov visoko in 27 široko z dvema železnima mrežama zavarovano oknice, kterih prva tanko pletena me varuje pred tolikanj nevšečnimi gosti, ki jih podgane imenujemo, druga iz močnih železnih palic izdelana pa pred dvonožnimi dolgoprstneži. Razvid imam v kuhinski dimnik, ki mi, kadar k oknicu stopim, ravno pod nos kadí in bi torej, ako bi imel dobre „Geruchsorgane“, že lahko uganil, kaj mi moja stara skrbna Marta v kuhnji za jéd pripravlja. Tla moje izbice so kot na kroglovitih železnih peresih; vse se ziblje in trese, kadar po nji gori in doli stopam. Krov ali streha nad izbico je vsa špranjasta, tedaj kadar dežuje, povsod va-njo crlí in takrat je treba brž podstavljati skledo, ponoči pa še razpeti dežnik, da na me ne teče.

Zato moja izbica
Je mi kot jetnišnica,
V kteri noč in dan žalujem,
In po prostosti zdihujem. (Stara pesem).

Š. Robič, drugi duh. pom. v Košani.

Iz črnomeljske okolice 7. julija. Slovenske spise so začeli po naših uradnijah na višo zapoved prejemati, toda pravega korenjaka se do zdaj še ni nobeden tako skazal, kakor visokočastiti gosp. dekan semiški, ki so zares mož za našo reč, in ljudem že davno slovenski dopisujejo. Slava g. Skubicu! — Z očitno pohvalo moremo omeniti tudi občespoštovanega gosp. pravdnika in c. kr. notarja, dr. V. Prevca v Črnomlju. Dal je natisniti vse povabila slovenski, polaga tudi v tem jeziku vloge višim uradnijam, in sploh podučava národ v ptrebnih zadevah. On brani národnost očitno v največem okrožji ter si prizadeva biti mož po volji svojega poklica.

Iz Loke. S. — Brali ste dragi čitatelji „Novic“, kaj se je pisalo o loškem „teatru“; tudi pošteni domoljubi loški so brali, kaj so „Novice“ pisale, pa nobena živa duša ni rekla, da to ni res. Zdaj, ko je ta reč že zastarana, se neki neznan dopisun med drugim memogredé oglasí takole v „Laibacherci“: „trotz der schulmeisternden „Novice“ haben wir deutsches spiel in unserem dilletanten-theater gehabt.“ Ni vredno, da bi taki pazki odgovarjali, ker je dosti znano, kdo da snuje ondašnje igre; zato le samo to vprašam diletante loške kazine: koliko pravih mestjanov štejete za svoje družbenike? Obljubim vam, da bom barantal kot nekdaj Lot zastran Sodome in Gomore — pa ne vem, čigava rajtenga bo na boljem. Zakaj se tedaj brez pravice štulite za usurpatorje javnega glasú ali da po naše rečem: kako, da se pridrznete zvonec nositi, ker za vami ne stojé mestjani? Mi le mestjane imamo za veljavne možake; velika večina njih pa gotovo v vaš rog ne trobi! Mi nikogar nočemo „šolmaštrovati“; al tega tudi po nobeni ceni nočemo, da bi vi svoje tutke za prave cekine po svetu prodajali in iz škofje in stare Loke delali poddružnico tržiško. In tako z Bogom! Na jesen se vidimo v čitavnici ložki! *)

Iz Ljubljane. Te dni smo slišali od več požarov, ki so pogorelce pripravili v veliko nesrečo. Blizo Šmarje na dolenski cesti ste pogorele vasí Bičje in Pece, v uni 19 gospodarjev, v tej 7 popolnoma. Ker pogorelci niso nič oteli, so res usmiljenja vredni; naj pomaga kdor more; dvakrat pa pomaga, kdor hitro pomaga! — Tudi v Zaklancu je pogorelo 20 hiš, pravijo, da je ogenj vstal, ker so z možnarji strelali, pa niso pomislili, da je s takim streljanjem treba varno ravnati, da ne skoči ognjeni petelin na strehe bližnjih poslopij!

— 3. dan t. m. je bila seja mestnega odbora. Med drugimi rečmi je bilo sklenjeno sledeče: Naj se poišče pripravno kopališče v Ljubljanici ali kje drugod, kjer to je poleti velika potreba; — za Št. Jakobško mestno šolo sta bila gospoda: Leop. Belár, učenik na Bresovici in Fr. Raktélj, učenik na Dobrovi, izvoljena; — gosp. Rajm. Pirkerju, učeniku tukajšne realke, je bilo 100 fl. za njegov trud pri nedeljski rokodelski šoli podeljenih, — prošnja mestnih uradnikov za pripomoč gledé sedanje dragine je bila za prihodnjo sejo odložena.

— Tukajšna streliška družba pripravlja veliko slovesnost na strelišču, ki se bo v nedeljo začela in v torek končala. Začela se bo ta svečanost v nedeljo ob 10. uri dopoldne s slovesno mašo na strelišču in blagoslovljenjem zastave streliške; ob 1. uri popoldne se začne streljanje, ki bo vse 3 dni trpelo. 20 cekinov je za darilo najboljim strelcom določeno. Slovesnost ta veljá 300letni obletnici, ko se je strelišče na ravno tem mestu začelo, kjer dandanašnji stojí, kakor se bere v stari kroniki celovški, kjer po nemški zapisano stojí:

„Am 14. Juli 1562 hielt der Rat
Zu Laybach in der Wenten Statt
Ain Freyschiessen . . . . .

Ti presneta „kronika“ ti, da take nevarne rečí na dan vlečeš, da je Ljubljana slovenska (Wenten Statt)! Vari, da ne dobiš še pravde zavoljo „Landesverrath“ na glavo od verfasserja „das Deutschthum in Krain“. Ljubljana — Wenden Stadt!! O ti presneta kronika ti!

— Čez 100 družbenikov in družbenic naše čitavnice je šlo preteklo nedeljo na božjo pot na Šmarno goro, kjer so g. pevci pod vodstvom g. Nedveda pri sv. maši peli. Opoldne je družbica šla v Medvode, kjer je obedovala in se celi popoldan pod milim nebom razveseljevala tako, da se je vsak le težko na večer ločil. Kdor ni sam pričujoč pri takih domačih veselicah, kjer vsem srca poštenega veselja igrajo, temu se ne dá popisati tako veselje; zato le še to povemo, da tudi iz Kranja in Loke je popoldne prišla množica domoljubna, ki se je udeležila veselega shoda. Vsak je želel, naj bi se to poletje še kterikrat ponovila taka slovesnost. Sklenemo pa črtice s srčno željo, naj bi se kmali kmali spolnilo to, kar je gospod Nedved danes z občno pohvalo izgovoril, da bi koru možkemu se pridružil tudi kor ženski, in h koncu dostavljamo še zahvalo gospodom, ki so lepo osnovali to veselico, in vrli gospej, ki je tudi pripomogla.

— *(Pobérki iz raznih časnikov.)* Kar smo posledniji teden po časnikih pobrali, bomo le ob kratkem omenili, ker večje rešeto nima danes prostora. „Ostd. Post“ pripoveduje

*) Vredništvo je prejelo že pred več časom pisemce nam neznane Ločanke, ki pravi, da je „od nog do glave Slovenka“. Iz srca radi bi bili vzeli ono pisemce v naš list; al ker nam vrla domoljubka ni naznanila imena, dopisa po pravilih vredniških nismo mogli vzeti; brž pa bomo vzeli, ako nam draga Slovenka še kaj piše in nam ne ostane ime njeno — „uganjka“. Vredništva znajo molčati, — le radovedne so, kakor ste vé ženice, zavoljo odgovornosti. Vred.

od neke navskriž-misli med ministerstvom in „kärntnerischen Landesausschuss.“ Ker pa popisana navskriž-misel zadeva ljubljanski deželni odbor, je očitno, da „veliki dunajski časnik“ anno 1862 v zemljopisu avstrijanskem še ni prišel čez Ljubelj — kranjska dežela mu je koroška!! In taki modrijani, ki bi v šoli „drugi klas“ dobili, se pridrzujejo o naših zadevah govoriti. O nemška kultura! — V „Oest. Zeitg.“ popisuje ljublj. „Triest.“ in „Tagespoštni“ dopisun, da v Planini je „ultraslovenisch gesinnter Beamte“ spisal protokol v novo-slovenskem jeziku, ki ga je mogel iz Ljubljane pridši gospod deželne sodnije kmetu po „krajnsko“ prestaviti, da ga je razumel, — od vsega tega — pravi dopisun — pa molčí časnik „Velikoslovencov“ (se vé da „Novice“?) Na to le to odgovorimo: Kadar bo Nemcom prav, da jim bojo postave, razglase itd. natiskovali ljudem v tistem nemškem jeziku kakor ga „Hansjörgel“ piše Dunajčanom, takrat bomo tudi mi in naši uradniki, ki znajo čisti jezik slovenski, pisali „krajnsko špraho“. Mi sicer ne vemo, kako je bil zapisnik pisan; al to vprašanje moremo zastaviti: ali zná v Planino poslani gospod tudi dobro in gladko slovensko brati? Kdor ne zna sam brati, ga ne bo razumel, kdor ga posluša. Menda je pa ne bomo napak zadeli, ako rečemo, da bi mogel marsikter gospod še le v šolo iti in se materni jezik učiti s tistimi kmeti vred, ki ga ne razumejo. — Pisar poslednjih čenčarij v „Laibaherci“, ki ni razumel našega stavka o strahu na gradu, ponuja „Novicam“ svoj „Geist“. Ker pa nam še nobena poštena duša ni rekla, da je v njegovih spisih kdaj pravega „Geista“ našla, mora ta „Geist“ le drug in sicer tisti „Geist“ biti, ki se dobí v — krčmah in ki je unidan tudi po Tržiču rogovilil. Za tak „Geist“ pa, v kterem „Laibaherca“ čenčá, ne marajo „Novice“.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. *(Iz državnega zbora).* Zbornica poslancov zdaj hitreje postopa v svojih sklepih. Od zbornice gosposke prejete zlo predelane postave za tisk zbornica poslancov ni sprejela, rekši, da se je zbornica gosposka spustila v rečí, ki presegajo opravilno nje mejo. O presojevanju stroškov za ministerstvo dnarstva so prišle mnoge rečí v pretres. Poslanec Skene je z ostro besedo govoril zoper ministra dnarstva in mu očital, da celi čas, kar gospodari, ni nič v djanji pokazal, da bi se dnarni stiski pomagalo na bolje, ker samo le taki predlogi, ki merijo na povišanje davkov, ne morejo nikakor prava pot biti, da se država reši iz dnarne zadrege. Minister Plener se je zagovarjal kar je mogel, rekši, da lahko je grajati, težeje pa svetovati kaj pravega. Minister je predložil predlog za prenaredbo stanovitnega katastra in za novo postavo koleka (štempeljna) in taks. O davkovskih zadevah, ki so bile ministerstvu dnarstva na srce položene, se je sklenilo: naj bi vlada dala postavo, da nove hiše ostanejo skozi 15 let, zlo predelane pa skozi 12 let hišnega cesarskega davka proste, — davek od zaslužka in dohodkov naj se osnuje po novih pravičnih pravilih, — vkvartiranje vojakov in priprego za vožnjo vojakov naj nosi cela država, ne pa, kakor dozdaj, le tisti kraji, kteri po naključbi ravno tako ležé, da imajo večkrat soldate in priprego (vorspann), drugi pa ne; poslednja dva predloga sta obveljala po nasvetu dr. Wurzbach-a. Treba je, da opomnimo še, da postavo zastran davka za vino in mošt, ki je bila leta 1859 prvikrat oklicana in s toliko pravično nevoljo povsod sprejeta, je zbornica poslancov premenila tako-le: „Zoperna in nadležna postava od leta 1859 naj se prekliče in od vseh svetih letošnjega leta naj, zunaj večih mest, tedaj zlasti na deželi (na kmetih) spet poprejšne postave zastran vinskega davka veljavo zadobé, in posebno naj se vinski davek ne naklada na tako imenovano domačo pijačo, to je, ne na tisto, ki jo gospodar, kteri ne toči vina na malo mero, potrebuje za se, za svojo rodovino, za svojo družino in za delavce v nogradu. Pobera naj se ta davek kakor poprej.“ Ta predlog je šel iz zbornice poslancov v zbornico gosposko. Če ga tudi ta prejme in ga potrdi cesar, bo potem oklican ko postava. — Ni davno, kar se je govorilo, da se bo državnemu zboru predložil že zdaj prevdarek državnih dohodkov in stroškov za prihodnje leto 1863 v presojo; zdaj se pa sliši, ker je državni zbor že zlo truden, da bo konec tega mesca razpušen noter do septembra; mesca septembra se snide spet in ostane skupaj do konca oktobra; mesca novembra pa se bojo sklicali deželni zbori. Tako se zdaj govori; ker pa se govorí vsak dan drugač, ne vemo, ali je to res ali ne.

— Nove papirnate desetice se že izdajajo; dosti manjše so kakor prejšnje.

Ogersko. — Kaj bo z ogersko deželo? — to je vprašanje, ktero je z undanjim tolažljivim in prijaznim govorom državnega ministra zdaj spet na vrh političnih zadev stopilo. Ker pa g. minister ni na drobno povedal, kaj vlada dunajska misli storiti, da se Ogri ž njo sprijaznijo, se piše zdaj v časnikih vladnih in nevladnih sila veliko, — al stvar sama še zmiraj visi kakor je visela, in še nič ne vé, kako in kaj.

Laško. Po vseh časnikih se oklicuje novica, da zdaj zdaj bo rusovska vlada priznala laško kraljestvo, nekteri celó trdijo, da se je to že zgodilo.

Poljsko. Iz Varšave. Komaj je véliki knez Konstantin kot namestnik carov prišel v Varšavo, že mu je žugala smrt. Ko je 4. dan t. m. zvečer zapustil gledišče, ustrelí neki Jaroczinski po njem, pa k sreči ga je le malo ranil. Hudodelca so brž zgrabili; pa kdo je in zakaj mu je stregel po življenji, se še ne vé. — Malo dni pred se je ravno taka zgodila generalu Lüders-u, zoper kterega se je razkačena množica oficirjev zaklela, ker je malo dni pred dal 4 oficirje vstreliti zavoljo nespodobnega obnašanja do generala Krulova.

Srbija. — V Beligradu je začasno mir; al Beligrad — pravi „Ost und West“ — ni več cveteče kupčijsko mesto, ampak velik tabor vojašk, poln zagrád (barikad); vès srbski narod hrepení po boji, ako turška vlada ne spravi kmali svojih vojakov iz srbskih trdnjav.

Črnagora. — Črnogorci tepejo Turke, da je veselje; 25. dan p. m. bila je blizo Spuža velika bitva, ki je trpela 6 ur, — 5000 Turkov je padlo, Črnogorcov pa le 182. Ravno tisti dan je tudi Mirko zmagal pri Visočicah in vzel Turkom Belobrdo. Turčini že trepetajo, da jim zadnja ura bije.

Iz Nemčije. Iz Prage se piše „Glasonoši“, da nevtrudljivi branitelj lužičkega (slovanskega) naroda dr. Smolar je počel izdajati časnik „Zeitschrift für slavische Literatur“. Prvi zvezek je prišel na svetlo v Budjišinu (Buntzen) in ima člankov skor o vseh narodih slovanskih. — Mogli bi ga tudi naši ljudje podpirati.

Angležko. Iz Londona. Razstava živine, poljskega orodja in poljskih pridelkov prekosí po zagotovilu zvedenih mož vso drugo, kar so Angleži razstavili. Nekdo, ki se ni mogel dosti čuditi nad razstavljeno lepo živino, pravi: „Vse države evropejske od konca do kraja se zamorejo o živinoreji veliko več od Angležev učiti kakor o vsakem drugem razdelku. To je čuda, kar se tù vidi.“

Listnica vredništva. Gosp. J. K. v Orm: Slovnica M. veljá 2 gold.

Kursi na Dunaji 8. julija.

5% metaliki 71 fl. 25 kr.	Ažijo srebra 25 fl. 50 kr.
Narodno posojilo 82 fl. 35 kr.	Cekini 6 fl. 10 kr.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**